

DS Weekblad: “Burgemeester van Mechelen, dat ís toppolitiek”

22 oktober 2011 – “De bakens verzetten in een stad, dat is het ultieme wat je in de politiek kunt bereiken. Het is dan ook mijn ambitie om volgend jaar bij de gemeenteraadsverkiezingen een nieuwe ambtstermijn als burgemeester uit de brand te slepen. Over wat er daarna moet gebeuren, denk ik nog niet na.” Dat zegt Mechels burgemeester Bart Somers (Open Vld) in De Standaard Weekblad.

Als burgemeester van Mechelen zit u stevig in het zadel. Uit een enquête van Het Nieuwsblad bleek vorige week dat de helft van de Mechelaars u een nieuwe ambtstermijn gunt.

“Dat is een schouderklopje dat ik wel kan waarderen. Ik ben hier nu elf jaar burgemeester. Elf jaar geleden was deze stad zich aan het afwenden van de democratie. De verzuring had toegeslagen. Mensen schaamden zich om Mechelaar te zijn. Vandaag is dat helemaal anders. Mechelen is niet langer een dorp aan de Dijle. We hebben het provincialisme overboord gegooid, het ambitieniveau verlegd. Deze stad is weer opengebloeid. En ik ben nog altijd smoorverliefd op deze stad. Mijn vader heeft zich verdiept in onze stamboom, en wat blijkt: wij zijn al vijftien generaties Mechelaar van vader op zoon.”

Laten we het over uw stad hebben. Hoe hebt u daar het ambitieniveau kunnen verleggen?

“Door een gefocust beleid te voeren. Wij werken hard aan veiligheid, aan culturele aantrekkingskracht, aan autoluwe straten. Wij hebben ook geen getto's meer. In de probleebuurtten hebben wij bomen geplant, een wijkhuis gezet, elke dag schoonmaakploegen gestuurd. En dat werkt: waar vroeger vooral kansarmen woonden, kopen nu ook tweeverdienende dertigers opnieuw een huis. Mechelen is de enige stad in Vlaanderen met een netto-instroom van mensen tussen de 25 en de 35. Jonge gezinnen kunnen een buurt enorm opwaarderen.”

Bestaan de ideologieën op lokaal vlak nog? Is er nog een verschil tussen een liberale en een socialistische burgemeester? Tussen u in Mechelen en Patrick Janssens in Antwerpen, bijvoorbeeld?

“Ik heb soms het gevoel dat Janssens een bijzonder liberale invulling geeft aan zijn burgemeesterschap. Ik moet echt zoeken naar de sociaal-democratische accenten. Misschien groeit er in Vlaanderen stilaan wel een consensus over stedelijk beleid.”

In het symbooldossier van de hoofddoeken hebt u een andere beslissing genomen dan Janssens.

“Ik zie liever geen hoofddoeken, maar wij hebben geen verbod ingevoerd voor mensen aan het loket. Daar staat wel iets tegenover. Ik doe geen enkele toegeving als het gaat over de gelijkheid van man en vrouw. In Mechelen worden geen afzonderlijke zwemuurtjes voor vrouwen georganiseerd. En ik zal ook nooit een imam gebruiken als contactpersoon met de allochtone gemeenschap, zoals dat in andere steden wel gebeurt, bijvoorbeeld als er relletjes geweest zijn.”

Hoe staat het met de diversiteit in Mechelen?

“Die is sterk toegenomen. De oude tweedeling tussen autochtonen en Marokkanen bestaat niet meer, net omdat de groep allochtonen zo divers geworden is. In Mechelen wonen Assyrische christenen, zwarte Afrikanen, mensen uit Oost-Europa. Heel wat Marokkaanse Belgen van de tweede en derde generatie zijn jurist, huisarts, leraar of restauranthouder - er is een allochtone middenklasse gegroeid. Aan onze hogeschool studeren tientallen jongeren van allochtone afkomst. Hier wonen moslims die niet uit de moskee weg te slaan zijn, en moslims die nooit een voet in de moskee zetten. Hier wonen moslima's die altijd gesluiert zijn, en moslima's die eruit zien als Miss World. Die diversiteit is een goede zaak. Omdat het duidelijker dan ooit is dat ieder mens een individu is. En dat we allemaal Mechelaars zijn.”

Is dat ook te merken op de Mechelse werkvloer? Of wordt er nog altijd gediscrimineerd?

“Die discriminatie bestaat ongetwijfeld nog altijd. En dat maakt mij kwaad. Ik kan niet tegen etikettenkleverij. Niet als rechts dat doet, door van elke vreemdeling een dader te maken. Maar ook niet als links dat doet, door van elke vreemdeling een slachtoffer te maken. Etiketten kleven, dat vloekt met de liberale beginselen.”

Mensen van allochtone origine zijn nog altijd overtegenwoordigd in de werkloosheidsstatistieken. Hoe lossen we dat op?

“Discriminatie moet worden aangepakt. Al is er een groter probleem. Er zijn te veel kinderen die in het eerste leerjaar nog altijd niet goed Nederlands spreken. Die beginnen met een achterstand die ze nooit meer kunnen inhalen. Daar moeten we de ouders veel strenger op aanspreken. We hebben een emancipatorisch verhaal nodig. Zoals we dat honderd jaar geleden hadden bij de arbeiders. Toen deden socialisten en verlichte liberalen samen aan volksverheffing.”

En hoe moet dat dan nu?

“We moeten mensen duidelijk maken dat het belangrijk is dat hun kinderen Nederlands spreken, dat ze huiswerk maken, dat de ouders naar het oudercontact in de school gaan. We moeten misschien ook luider durven zeggen dat het niet altijd een goed idee is om een partner te zoeken in het thuisland. Want zo beginnen veel drama's. Jongeren die perfect Nederlands spreken, maar een partner zoeken in het thuisland van hun ouders, spreken thuis geen Nederlands met hun kinderen.”

Was u het eens met de magistraten die onlangs waarschuwden dat de huidige migratie onze sociale zekerheid onder druk zet?

“De 21ste eeuw wordt de eeuw van de migratie. Dat is de realiteit. Het enige wat we kunnen proberen, is om die migratie een beetje te sturen. Vandaag zijn we veeleer streng op arbeidsmigratie, die wordt afgeremd. En we zijn veeleer gul op allerlei vormen van afhankelijkheidsmigratie: via gezinshereniging, asiel, regularisaties. Op die manier dreigen we een onderlaag te creëren in onze samenleving.”

Hoe doe je daar iets aan?

“Wij moeten ons afvragen hoe je een verzorgingsstaat organiseert in een wereld van migratie. Dat is een fundamentele discussie. Is het houdbaar dat iemand die één dag hier is, meteen in het bad van ons sociale systeem valt en daar honderd procent van kan genieten? Ik denk van niet. Dat zie je in historische migratielanden zoals Canada, Australië en de Verenigde Staten. Ik denk dat mensen eerst een bepaalde periode moeten bijdragen tot ons systeem, voor ze er een beroep op kunnen doen.”

Voor wat hoort wat: Patrick Janssens zit nu te knikken.

“Voor wat hoort wat, daar moeten we inderdaad naartoe. Een concreet voorbeeld: vandaag laten heel wat mensen van allochtone origine hun ouders of grootouders permanent hier naartoe komen in het kader van gezinshereniging. Misschien moeten we dat wat moeilijker maken, terwijl we tegelijkertijd wat soepeler worden met toeristenvisa zodat die mensen wat vaker en langer op bezoek kunnen komen, zonder dat ze hier moeten komen wonen.”

Roept extreemrechts dat soort dingen niet al langer?

“Nee. Extreemrechts roept andere dingen. Extreemrechts eist dat mensen hun afkomst en dus zichzelf verloochenen. Extreemrechts kleeft etiketten, en gelooft in de botsing der beschavingen. Ik niet. De meest hoopvolle gebeurtenis van het afgelopen jaar is de Arabische lente. Daar zie je dat bepaalde waarden echt universeel zijn. Al die jongeren in de Arabische wereld willen democratie, welvaart, mensenrechten. Het kan verkeerd aflopen, maar iets zegt mij toch dat die revolutie niet meer ongedaan kan worden gemaakt. Dat geeft hoop.”

Waar moet het met uw partij naartoe?

“Belangrijke vraag. Zodra de regeringsonderhandelingen zijn afgerond, moet mijn voorzitter Alexander De Croo zich daarop concentreren. Wij moeten goed en grondig nadenken over de invulling die wij in de 21ste eeuw aan het liberalisme moeten geven. Wij moeten onszelf dringend herdefiniëren. Als partij. Maar ook als democratie, denk ik. Onze democratie is compleet van vorm aan het veranderen. De G1000, dat initiatief van David Van Reybrouck, is een boeiend voorbeeld van een manier om nieuwe antwoorden te zoeken.”

Op welke vraag?

“Hoe organiseren we onze collectieve besluitvorming? Om het draagvlak stevig genoeg te houden, volstaat het niet langer om alleen maar om de zoveel jaar verkiezingen te organiseren. De legitimiteit van de klassieke

besluitvorming staat onder druk. Niet alleen bij ons, maar ook in Nederland, in de Verenigde Staten, in het Verenigd Koninkrijk. Het wordt steeds moeilijker om een compromis te vinden. Het kamperen op het eigen gelijk is een waarde op zich geworden. We polariseren te gemakkelijk en we verbinden niet genoeg. Daar moeten we naar op zoek: nieuwe manieren om mensen met elkaar te verbinden, om dingen samen te doen.”

“Elke partij zal rekening moeten houden met het feit dat de democratie gekanteld is. Vroeger liep alles langs verticale lijnen: van boven naar beneden, of omgekeerd. Ook het referendum is een verticaal instrument: het is een advies van beneden naar boven. Vandaag is de wereld vlak. Alles verloopt veel horizontaler. De macht is meer verspreid. Dat merk je in bedrijven, dat merk je in de samenleving. Ook de nieuwe media dragen daartoe bij.”

En wat kan de politiek daarmee?

“Een voorbeeld: wij hebben in Mechelen een mobiliteitsplan opgesteld. Op basis daarvan hebben wij beslist om de Kraanbrug af te sluiten. Maar op die beslissing kwam protest uit de buurt. Nu is het plaatselijke actiecomité erin geslaagd om ons te overtuigen het plan aan te passen. Zij hebben een dossier opgesteld met zulke goede argumenten, helemaal becijferd, met verschillende alternatieven - echt indrukwekkend. Dat soort actiegroepen zullen wij als politici steeds beter moeten inbedden in de besluitvorming. Het zal leiden tot nieuwe vormen van burgerschap. Dat heeft het Oosterweeldossier in Antwerpen ook aangetoond.”

Ziet u zichzelf ooit uit de politiek stappen, zoals Sven Gatz en Inge Vervotte?

“Nee. Ik zie mezelf dat niet doen. Al ben ik in zekere zin jaloers op Sven en Inge. Ik denk dat zij dat op een of andere manier toch ook als een bevrijding hebben ervaren. Van de publieke druk, de prestatiedruk, de dwang om daar dag en nacht mee bezig te zijn. Veel mensen worden daardoor verpletterd. Zeker omdat je ook nog eens voortdurend verantwoording moet afleggen en helemaal onderaan de waarderingsschaal staat. Je krijgt regelmatig schouderklopjes, maar vaak ben je de pispaal.”

“Als je je daardoor laat raken, moet je onmiddellijk stoppen met politiek. Daar moet je boven staan. (denkt na) Wanneer ben je vrij, echt vrij als mens? Als je je oordeel over jezelf op een eerlijke manier zélf maakt, en niet door anderen laat maken. Toen ik na de verkiezingen van 2009 ontslag nam als voorzitter, heb ik even overwogen om uit de politiek te stappen. Maar ik zou niet kunnen, weet ik nu. Daarvoor vind ik het een te mooie stiel. Ik heb ooit een N-VA'er in het parlement horen zeggen dat hij uit de politiek zou stappen zodra Vlaanderen onafhankelijk is, omdat hij de politiek toch maar iets vies, vond. Dat vond ik choquerend.”

Gaan uw kinderen in de politiek, denkt u?

“Ik sluit dat niet uit. Mijn zoon Jan-Klaas is nu 16, mijn dochter Lieze 14. Ik stimuleer hen om geëngageerd te zijn, maar ik zal hen nooit stimuleren om in de politiek te gaan. Maar als ze ervoor kiezen, zou ik daar ook niet rouwig om zijn. Ik vind politiek nog altijd iets edels.”

Stoort u zich niet aan die politieke dynastieën? Van Tobback tot De Croo.

“Dat kun je hen niet verwijten. Integendeel. Dat moet je vooral aan alle anderen verwijten. Er zijn te weinig mensen die een politiek engagement op zich nemen. Er is nood aan meer burgerschap. En aan politiek burgerschap. De basis waaruit de politieke wereld kan rekruteren, is te smal geworden. En dat is een alarmbel voor de samenleving.”

Dit is een ingekorte versie. Het integrale interview door Joël De Ceulaer verscheen op 22 oktober in DS Weekblad. Foto's: Guy Kokken.